SUOMEN ARKKITEHTUURIPOLIITTINEN OHJELMA 2022—2035

APOLI

KOHTI KESTÄVÄÄ ARKKITEHTUURIA

LAADUKAS ELINYMPÄRISTÖ LUO PUITTEET HYVÄLLE ELÄMÄLLE.

Merikeskus Vellamo. Arkkitehtitoimisto Lahdelma & Mahlamäki, 2008.
(Kuva: Carl Irjala, Kotkan kaupunki)

”Kansallisvarallisuudestamme 73% on kiinni rakennetussa ympäristössä.”

Arkkitehtuuri on erottamaton osa jokapäiväistä elämäämme. Hyvä arki perustuu toimivaan ja viihtyisään elinympäristöön. Kansallisvarallisuudestammekin kolme neljäsosaa on rakennetussa ympäristössä.

Laadukas rakennettu ympäristö parantaa elämänlaatua — niin turvallisuuden, terveellisyyden, toiminnallisuuden kuin kauneuden kautta. Lisäksi rakennetulla ympäristöllä on keskeinen rooli tulevaisuuden haasteiden, kuten ilmastokriisin ratkaisemisessa. Se luo puitteet taloudellisesti elinvoimaiselle Suomelle.

Toimiva elinympäristö syntyy hyvällä suunnittelulla ja yhteistyöllä. Apolin tavoitteena on luoda näkymä kestävämpään, laadukkaampaan ja viihtyisämpään rakennettuun ympäristöön. Arkkitehtuuri koskettaa meistä ihan jokaista.

”100% suomalaisista käyttää arkkitehtuuria päivittäin.”

Suomen arkkitehtuuripoliittisen ohjelman 2022–2035 teemat ovat
I – Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuus
II – Yhdenvertaisuus ja osallisuus
III – Talous ja kansainvälisyys
IV – Merkitys ja identiteetti
V – Koulutus ja tutkimus

I — APOLI AVAA NÄKYMÄN KESTÄVÄMPÄÄN RAKENNETTUUN YMPÄRISTÖÖN

Globaali ilmastokriisi ja luonnon köyhtyminen haastavat meitä tarkastelemaan tapaa, jolla suunnittelemme, rakennamme, ylläpidämme ja korjaamme rakennuskantaamme. Uusi lainsäädäntö antaa vahvan raamin ilmastotietoiseen ja monimuotoisuutta tukevaan kaavoitukseen ja rakentamiseen. Lopulta käytännön suunnittelu ja rakentaminen kuitenkin ratkaisevat, millainen tulevaisuuden elinympäristömme on. Materiaalit, tilat ja alueet nousevat ilmastotoimissa entistä merkittävämpään rooliin.

Finlandia-talon korjauksen ajan väistötilana toimiva siirrettävä Pikku-Finlandia toteuttaa kiertotalouden periaatteita käytännössä. Suunnittelu: Aalto-yliopisto/ Jaakko Torvinen. (Kuva: Harri Hakaste)

Apoli

- **Edistää rakennussuunnittelun ekologista kestävyyttä** vahvistamalla yhteistyötä suunnitteluprosessissa, perustamalla kestävän rakentamisen palkinnon ja tukemalla perinteisten rakennusmenetelmien ja luonnonmukaisten materiaalien käyttöä.
- **Tukee ilmasto- ja biodiversiteettitietoista maankäyttöä** edistämällä ympäristövaikutusten arviointia käytännön kaavaprosesseissa ja vahvistamalla monimuotoisuutta tukevaa vihersuunnittelua.
- **Laajentaa vähähiilisyyden ja kiertotalouden lähiympäristön suunnitteluun** tarjoamalla mallin vähähiiliselle kiertotalouskorttelille sekä konseptin asuinalueen koordinoidulle vähähiiliselle korjaamiselle.
- **Tehostaa tilojen, rakennusten ja alueiden joustavaa ja monipuolista käyttöä** parantamalla lainsäädännön ja kaavoituksen pohjalta edellytyksiä tilojen, rakennusten ja alueiden käyttöasteen nostamiseksi sekä luomalla viitekehyksen uudisrakennusten muunneltavuudelle, monikäyttöisyydelle, korjattavuudelle ja purettavuudelle.

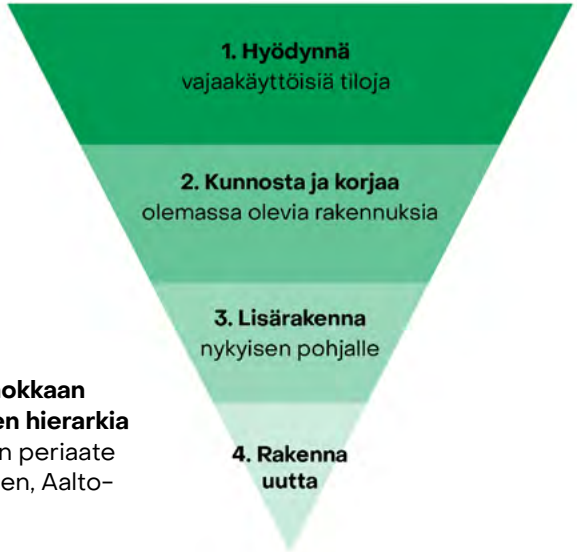

Resurssitehokkaan rakentamisen hierarkia
Alkuperäinen periaate
Matti Kuittinen, Aalto-yliopisto

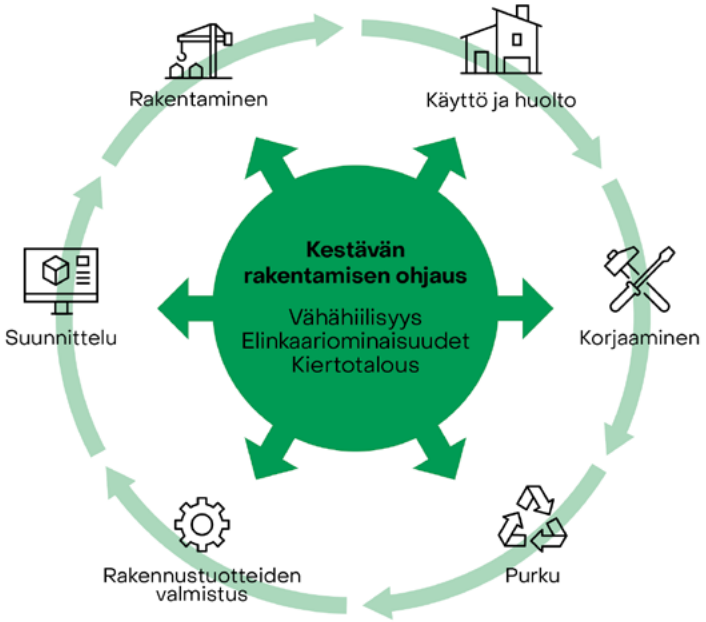

Rakentamisen ympäristöohjaus tulee kohdistumaan entistä enemmän rakennuksen koko elinkaareen

Jyväskylän kaupunkikehityksessä integroidaan arkkitehtuuri-, viher- ja osallisuuspolitiikkaa, esimerkkinä suunnitelma hulevesien kestävästä hallinnasta *Green Street* -menetelmän mukaisesti keskustan asuinkadulla.
(Havainnekuva: Ramboll Finland.)

II — APOLI EDISTÄÄ IHMISTEN HYVINVOINTIA, YHDENVERTAISUUTTA JA ARVOKASTA ELÄMÄÄ

Lähitulevaisuudessa väestömme ikääntyy, jotkut alueet kasvavat ja toiset taantuvat. Yhteiskuntamme jatkaa moninaistumistaan ja esimerkiksi teknologian kehitys tuo uusia mahdollisuuksia työntekoon. Rakennetulla ympäristöllä on merkittävä vaikutus ihmisen fyysiseen, psyykkiseen ja emotionaaliseen terveyteen. Tarvitsemme hyvin suunniteltua ympäristöä, jossa mahdollisimman moni voi toimia, ja joka tukee hyvinvointia ja erilaisia tarpeita.

Kylätalo Puuhi Soinissa on paikallisen yhteisön ja arkkitehdin yhteistyön tulos. OOPEAA / Anssi Lassila. 2019. (Kuva: Henri Hentunen)

Apoli

- **Edistää ihmisten osallisuutta ja vähentää eriarvoisuutta** yhteissuunnittelun keinoja käyttäen, luomalla kehyksen ympäristökokemuksen arviointiin, kokoamalla tietoa asuinalueiden yhteistiloista sekä korostamalla kaikille sopivan suunnittelun periaatetta (Design for All) suunnittelun lähtökohtana.
- **Vahvistaa paikallista ja kaupunginosatason kehitystä** selvittämällä aluearkkitehtitoiminnan edellytykset, edistämällä alueellisten arkkitehtuuripoliittisten ohjelmien laadintaa sekä luomalla toimintamalleja väestöltään vähenevien alueiden kehittämiseen.
- **Vahvistaa asumisen ja asuntorakentamisen laatua** ja monimuotoisuutta laatimalla asuntojen laadun arvioinnin kriteerit ja kehittämällä asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia korostavia suunnittelumenetelmiä.
- **Lisää tietoisuutta rakennetun ympäristön hyvinvointi- ja terveysvaikutuksista** vahvistamalla ymmärrystä rakennetun ympäristön terveysvaikutuksista sekä kokoamalla hyvinvointia ja terveyttä käsittelevää tietoa.

Uudenkaupungin arkkitehtuuripoliittinen ohjelma *Onnellisuuden kaava* julkaistiin 2020. Demokatu-projektissa unhoon painunut, sijainniltaan keskeinen Rauhanpuisto koki renessanssin, kun se muutettiin kaupunkilaisten olohuoneeksi ja levähdyspaikaksi. Lukuisat riippukeinut, kauniit valot ja yleisötapahtumat ilahduttivat myös matkailijoita. Suunnitteluun osallistettiin laaja kirjo kaupunkilaisia ja sidosryhmiä.

”Apoli-ohjelmamme korostaa elinympäristön toimivuuden ja kauneuden merkitystä ihmisten hyvinvoinnille. Sote-uudistuksen myötä kuntien toiminnan painopiste siirtyy entistä vankemmin kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseen.”

Leena Arvela-Hellén
Uudenkaupungin kaupunginarkkitehti

Lahden kaupungin järjestämä Keskustavision asukastilaisuus marraskuussa 2021 Lahden Palvelutorilla. (Kuva: Susanna Harvio, WSP Finland Oy.)

III — APOLI LUO POHJAA ALUE-KEHITYKSELLE JA KANSAINVÄLISELLE KILPAILUKYVYLLE

Yhteisen ympäristömme suunnitteluun ja rakentamiseen on käytetty paljon voimavaroja. Rakennettu ympäristö on pääomaa, jonka tekninen, taiteellinen ja kulttuurinen arvo tulee säilyttää ja hyödyntää myös tulevaisuudessa. Panostukset arkkitehtoniseen kestävyyteen ja laadukkaisiin hankintaprosesseihin luovat pitkäaikaista vetovoimaa ja vahvistavat alueiden elinvoimaa koko Suomessa. Tutkimus- ja kehitystyö, uudet innovaatiot ja järjestelmällinen viennin edistäminen kasvattavat arkkitehtuuriosaamisen ja liiketoiminnan kansainvälistä kilpailukykyä, arvoa ja toimintamahdollisuuksia.

Rovaniemen keskuskentän katsomo- ja monitoimirakennus Railo. Arkkitehtityöhuone APRT, 2015. (Kuva: Aaro Artto.)

Apoli

- **Edistää arkkitehtuurin roolia yhteiskunnallisten ja poikkialaisten ongelmien ratkaisussa** kehittämällä uusia toimintamalleja palveluiden tarjoamiseen ja vientiin, alan toimijoiden yhteistyötä sekä toimintamahdollisuuksia niin kotimaassa kuin kansainvälisesti.
- **Vahvistaa hankinta- ja suunnitteluosaamista** kehittämällä laatukriteerejä ja uusia ratkaisuja sekä edistämällä julkisten arkkitehtuurikilpailujen käyttämistä hankintojen välineenä.
- **Edesauttaa digitaalisten mahdollisuuksien laajaa käyttöä** arkkitehtuurissa ja kaupunkisuunnittelussa, kehittämällä sekä arkkitehtiliiketoiminnan että kuntakentän teknologista osaamista, ja ohjaamalla tuotekehitysrahoitusta uusien teknologioiden soveltamiseksi alalla.
- **Tukee alueiden kehittymistä ja vetovoimaisuutta** arkkitehtuurin keinoin huomioimalla paikallinen rakennettu ympäristö kehittämisen strategisena osatekijänä sekä vahvistamalla suunnitelmallisesti matkailua arkkitehtuurikohteissa osana alueellisten kulttuuriympäristöjen kehittämistä.

Säännölliset arkkitehtuurikilpailut ovat eräs pitkäjänteisen arkkitehtuuripolitiikan työkaluista. Asuntoreformikilpailun 2018 voittajaehdotus *Kuokkalan Kalon* Jyväskylässä. (Kuva: Collaboratorio)

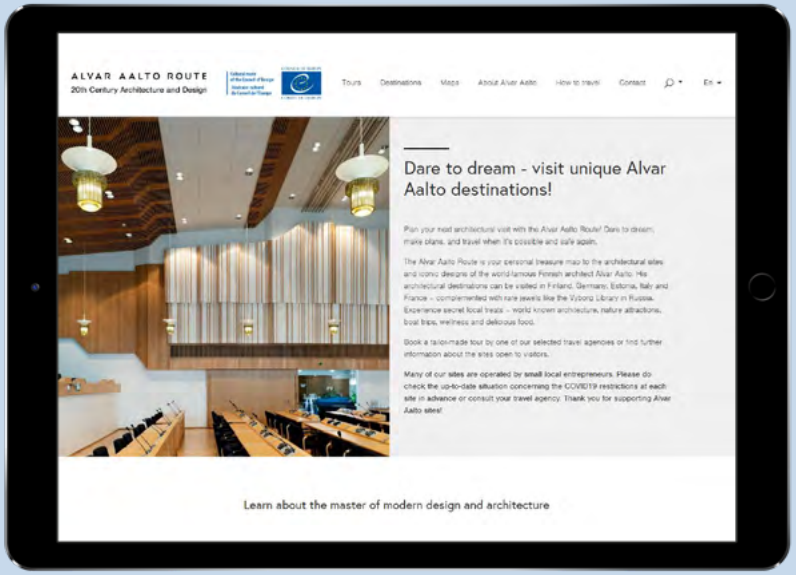

Euroopan neuvoston kulttuurireitiksi vuonna 2021 valittu *Alvar Aalto Route – 20th Century Architecture and Design* kattaa yli 60 arkkitehtuurikohdetta. visit.alvaraalto.fi

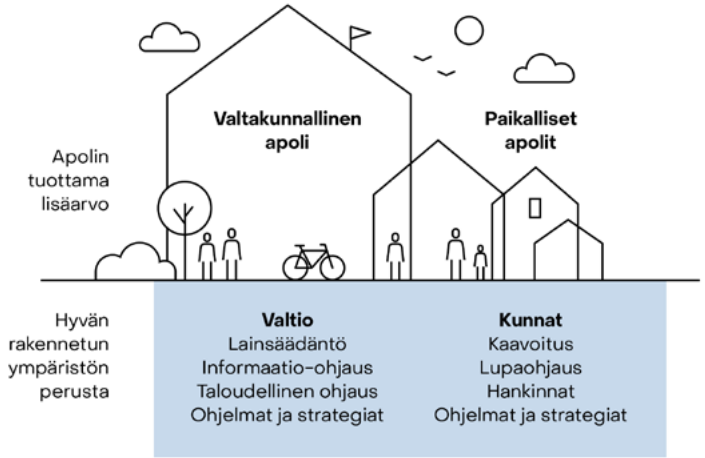

Apolit täydentävät valtion ja kuntien rakennettua ympäristöä koskevaa ohjausta.

IV — APOLI EDISTÄÄ HYVÄÄ RAKENNUS-KULTTUURIA

Rakennettu ympäristö koskettaa jokaista. Moniääninen arkkitehtuurikeskustelu, jossa kuuluu niin kansalaisten kuin ammattilaisten ääni, luo pohjaa kulttuurisesti kestävälle rakennetulle ympäristölle. Myös näyttelytoiminta ja viestintä vahvistavat ymmärrystämme rakennetusta ympäristöstä sekä tarjoavat uusia oppimisen ja osallistumisen muotoja. Arkkitehtuuria ei tule kaventaa rakennusteknisiksi ratkaisuiksi tai välineeksi yhteiskunnallisten tai taloudellisten tavoitteiden saavuttamiseen. Arkkitehtuuri on taidetta, toiminnallisuutta, viihtyisyyttä ja elämänlaatua.

Paimion parantola. Arkkitehdit Aino ja Alvar Aalto, 1933.
(Valokuvaaja Tuomas Uusheimon *Paimio*-sarjasta.)

Apoli

- **Edistää elinympäristöä koskevaa keskustelua** nostamalla esiin suurta yleisöä puhuttelevia näkökulmia rakennettuun ympäristöön ja tarjoamalla uusia mahdollisuuksia osallistua siitä käytävään keskusteluun.
- **Vahvistaa paikkojen identiteettiä** tuomalla esiin kulttuuriympäristön merkitystä ja paikallisia erityispiirteitä, luomalla talo-, kortteli- ja kyläkirjamallin, sekä tukemalla osaamista liittyen perinteiseen rakentamiseen ja julkisen taiteen prosesseihin.
- **Edistää rakennetun ympäristön kulttuurisia arvoja** kehittämällä kiinteistöomaisuuden hoitoa, ennakoivaa rakennussuojelua ja taloudellisia kannustimia sekä luomalla arvottamiskehikko kulttuuristen ja sosiaalisten arvojen huomioimiseksi.
- **Vahvistaa arkkitehtuurinäyttely- ja tapahtumakulttuuria** tukemalla näyttelyjärjestäjien, kuten tulevan arkkitehtuuri- ja designmuseon toimintaa sekä yhteyksiä kansainvälisiin kuraattoreihin, kriitikoihin ja median edustajiin.

Apolin ehdotus arkkitehtonisen kestävyyden käsitteeksi

Arkkitehtoninen kestävyys

- **Perustuu** — kulttuuriselle kestävyydelle
- **Tukee** — ekologista, taloudellista ja sosiaalista kestävyyttä
- **Ilmenee** — korkealaatuisessa rakennuskulttuurissa
- **Käsittää** — olemassa olevat rakennukset ja muut kulttuuriperinnön osa-alueet; rakennusten, tilojen, alueiden ja maisemien suunnittelun
- **Tarkoittaa** — **laatua, joka on pitkäikäistä sekä luonteeltaan esteettistä ja toiminnallista**

”Apoli Lahti on ollut käytössä jo yli 10 vuotta: On perustettu kaupunkikuvaneuvottelukunta ja kaupunkikuva-arkkitehdin virka. Uuteen apoliin kirjataan mm. tavoite maisema-arkkitehdin viran perustamisesta. Apolitunnustukset jaetaan ja apolifoorumit järjestetään jatkossakin.”

Päivi Airas
Kaavoitusarkkitehti

Näyteikkunat ja katutason yksityiskohdat Lahden Rautatiekadulla saivat paikallisen Apoli-tunnustuksen 2015. Julkinen teos *Golden Goose -pesimäalue* (Miss Kompro & Ihana Havo, 2018) on osa keskustan taideakselia. (Kuva: Lassi Häkkinen)

V — APOLI KANNUSTAA OSAAMISEN KEHITTÄMISEEN, OPPIMISEEN JA TUTKIMUKSEEN

Laadukkaan ja kestävän rakennetun ympäristön kehittämiseksi tarvitaan vankkaa osaamista ja tutkittua tietoa. Koulutustarjontaa kehittämällä, tulevaisuuden työvoimatarpeet huomioimalla ja monialaisella tutkimuksella varmistetaan, että arkkitehtuurialan osaaminen ja rakennettua ympäristöä koskeva tieto vastaa tulevaisuuden tarpeisiin. Rakennettua ympäristöä koskevalle laajalle keskustelulle luodaan edellytyksiä eri koulutusasteilla annettavalla arkkitehtuuri- ja muotoilukasvatuksella, joka herättää kiinnostusta arkkitehtuuria kohtaan ja vahvistaa sen arvostusta.

Arkkitehtuurin taiteen perusopetusta Jyväskylän kuvataidekoulussa.
(Kuva: Ilpo Vuorela.)

Apoli

- **Ottaa kantaa koulutustarjonnan kehittämiseen** korostamalla luovuuden, tiedon ja vastuullisuuden sekä kestävän suunnittelun ja rakentamisen periaatteita, nostamalla esiin korkeakoulujen välisen ja kansainvälisen yhteistyön merkityksen sekä kannustamalla rakennus- ja taideteollisuusalojen tutkintojen kehittämiseen edelleen.
- **Tukee tulevaisuuden osaamistarpeisiin vastaamista** kehittämällä alan osaamistarpeiden ja osaajien määrän ennakointia, selvittämällä ammattilaisten osaamista, työvoimatarpeita ja tulevaisuuden haasteita sekä vahvistamalla alan jatko- ja täydennyskoulutusmahdollisuuksia.
- **Kannustaa rakennetun ympäristön tutkimusta** panostamaan monitieteiseen ja organisaatioiden väliseen yhteistyöhön, arkkitehtuurin alan tutkijakoulutukseen, tieteelliseen julkaisutoimintaan, viestintään sekä tutkimuksen ja käytännön yhdistämiseen kokeellisessa kehitystyössä.
- **Vahvistaa arkkitehtuuri- ja muotoilukasvatusta** korostamalla niiden merkitystä varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen kulttuurikasvatussuunnitelmien kehittämisessä sekä tukemalla pedagogisten materiaalien, menetelmien, työkalujen ja osaamisen kehittämistä.

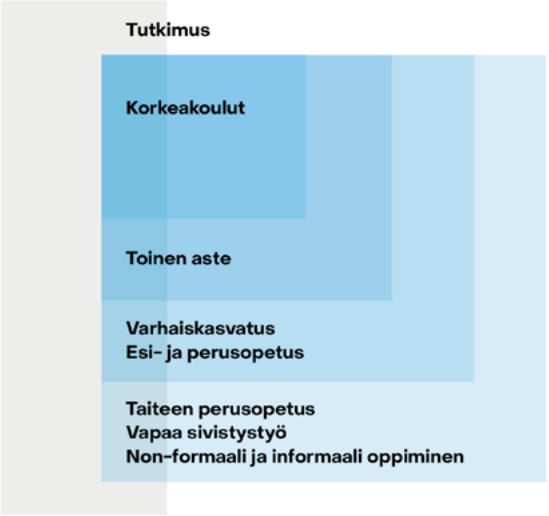

Tutkimus luo uutta tietoa rakennetusta ympäristöstä. Tutkittu tieto on pohjana eri asteilla annettavalle arkkitehtuuri- ja ympäristö kasvatukselle ja -koulutukselle. Non-formaalia ja informaalia oppimista rakennetusta ympäristöstä voidaan edistää esimerkiksi hyödyntämällä monipuolisesti viestinnän eri keinoja.

Oulun yliopiston arkkitehtuurin yksikön Hirsitaloteollisuuden kanssa toteuttamassa *My Town* -hankkeessa ideoitiin massiivipuurakentamista Tuusulaan. Arkk.yo Tuure Kinnusen ehdotus.

APOLI — SANOISTA TEKOIHIN

Suomen ensimmäinen arkkitehtuuripoliittinen ohjelma julkaistiin 1998, jolloin se nosti uudella tavalla keskusteluun arkkitehtuurin ja rakennetun ympäristön merkityksen. Ohjelma toimi esikuvana monen muun Euroopan maan apolille.

Uusi arkkitehtuuripoliittinen ohjelma toimii kehyksenä rakennetun elinympäristön laadun kehittämiselle vuoteen 2035 asti. Ohjelma sisältyy pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan. Ohjelman valmistelusta vastasi opetus- ja kulttuuriministeriön ja ympäristöministeriön asettama työryhmä, ja työssä oli tiiviisti mukana myös työ- ja elinkeinoministeriö. Sen tavoitteena on parantaa kaikkien suomalaisten elinympäristöä.

Apolia toteutetaan kolmella tasolla: paikallisesti, valtakunnallisesti ja kansainvälisesti. Paikallisia toimijoita ovat kaupungit, kunnat ja alueet, jotka voivat laatia myös oman paikallisen ohjelmansa. Näitä paikallis-apoleja on Suomessa tehty jo yli 20.

Kansallinen apoli kytkeytyy kansainvälisiin rakennetun ympäristön aloitteisiin kuten Davosin julistukseen ja Uuteen eurooppalaiseen Bauhausiin. Suomi tekee myös läheistä yhteistyötä muiden pohjoismaiden ja Euroopan maiden kanssa arkkitehtuuripolitiikan saralla.

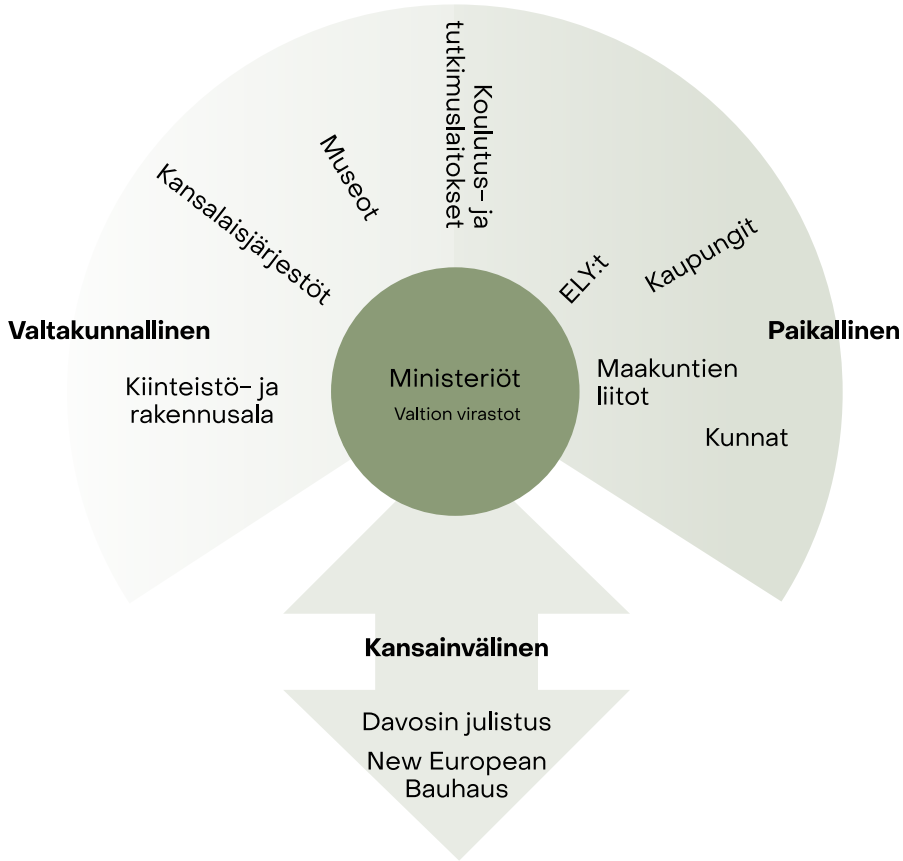

Arkkitehtuuripolitiikkaa tehdään yhteistyönä kansainvälisellä, valtakunnallisella ja paikallisella tasolla.

TUTUSTU OHJELMAAN VERKOSSA
KOHTI KESTÄVÄÄ ARKKITEHTUURIA:
SUOMEN ARKKITEHTUURIPOLIITTINEN
OHJELMA 2022—2035

LISÄTIETOA APOLI.FI

Opetus- ja kulttuuriministeriö **okm.fi**
Ympäristöministeriö **ym.fi**
Työ- ja elinkeinoministeriö **tem.fi**

Opetus- ja kulttuuriministeriö
ja ympäristöministeriö 5/2022

APOLI